

VISSZATÉRÉS EPIPÓBA

Mesediktatúra

KOVÁCS BÁLINT

DOKUMENTUMFILM A GYEREKEK ELLENI SZEXUÁLIS VISSZAÉLÉSEI MIATT ÉVTIZEDEKKEL KÉSŐBB LEBUKOTT TANÁR TÁBORAIRÓL.

Közepes. Ezt a megalázó „becenevet” adta a körülrajongott Sipos Pál tanár úr a hatéves Oláh Juditnak a legendás szendrői gyerektáborban, az értelmiségi liberális szülők anti-úttörőtáborában, ahová kiváltság volt bekerülni. És már ez a név – amely révén egy kisgyerekeknek több tucat másik előtt saját állítólagos középserűségét kellett hirdetnie – is elég bizonyíték lenne arra, hogy ezzel a táborral nagyon nem volt minden rendben. De aligha van olyan magyar nézője Oláh Judit *Visszatérés Epipóba* című dokumentumfilmjének, aki ne úgy ülne le a képernyő elé, hogy Magyarai Péter 2014-ben, a 444.hu-n publikált cikkéből pontosan tudja, ennél sokkal nagyobb bajok is voltak. Az, hogy Sipos Pál Epipónak nevezett mesediktatúrájában – ahol ő volt a diktátor –, miután fizikai fenytéssel megalázó büntetésekkel és persze lehangoló karizmájával kiválogatta a többiekénél onnantól egyenlőbb kedvenceit, őket rendszeresen molesztálta is.

A *Visszatérés Epipóba* tulajdonképpen két, a témát körüljáró film: egy csendes, visszafogott, mégis működő és egy hangzatosabb,

ami mégis erőtlen. Az első nem is annyira a szendrői táborról szól, inkább általánosabb, örökérvényű dolgokról. A film kerete is ezt emeli ki: a felnőtt Oláh Judit kislánya épp elutazna élete első táborába, ráadásul a szülői beleegyezési nyilatkozat szerint a szervezők nemigen akarnak felelősséget vállalni semmiért, bokaficamtól hirtelen halálig.

Oláh tehát azt járja körül a filmnek ebben a másiktól persze el nem különülő felében, hogyan lehetséges, hogy a szülők, a többi tanár, vagy akár a konyhásnénik nem vettek észre semmit még a gyerekek folyamatos megalázásából sem – amelyhez az alapbüntetésen, az erős seggbetűgáson és a többi hasonlón kívül az is hozzátartozott, hogy idővel az idősebb gyerekek is alázni kezdték a kicsiket, mert látták, hogy ennek itt ez a módja és kész –, pláne nem a szexuális bűncselekményekből. Oláh saját szülein is számon kéri a kamerák előtt: miért nem kérdeztek többet? Miért nem vették észre? Miért nem olvastak úgy a gondolataiban, ahogyan egy gyerek hiszi, hogy a mindenható szülei biztosan képesek rá? És ez a fokozottan és zavarba ej-

„Büntette a nyafogást”

tően személyes hangvétel jelentős súlyt ad ezeknek a részeknek, ráadásul a rendező-főszereplő erős üzenetet is megfogalmaz végül: nem is elsősorban azon kell dolgoznunk, hogy visszaszorítsuk a bűnöket, hanem mindenekelőtt azon, hogy egyáltalán merjük azokat észrevenni, és merjünk panaszkodni rájuk. (Siposnak persze az volt a visszanézve már-már ördögien okos módszere, hogy tiltotta és büntette a bármiféle „nyafogást”). Az már csak hab a tortán, hogy Oláh mindehhez felkutatott több, sosem látott, dokumentumként hatalmas értékű videófelvételt a táborokról.

A film másik rétege szól magáról a szexuális bűncselekmények feltárásáról; ennek legnagyobb sikere, hogy két áldozat is megszólal a filmben. Mindez persze akkor is megrázó, ha korábról már tudható volt mindaz, ami elhangzik a filmben – hozzá kell tenni, elfogadhatatlan, hogy a filmben egyszer sem hangzik el a 444.hu vagy az alapcikk szerzőjének neve annak ellenére sem, hogy a készítőik is elismerik, anélkül ez a film sem jött volna létre. Oláh ugyanakkor a beszélő fejes vallomásokon kívül különös formát választott a filmjéhez: egy pszichodráma csoportban gyűlik össze több olyan felnőtt, aki anno részt vett a táborokban, és itt részben újrátjátszák traumáikat, részben az ottani tapasztalatok megélését fogalmazzák meg. E részek viszont nem kelnek életre a képernyőn, inkább az látszik belőlük, hogy az azon résztvevőknek alighanem fontos lehetett a trauma feldolgozásában. Ezek a részek hozzájárulnak a film máshol is meglévő ritmusproblémáihoz, nincs kifejtve céljuk, módszertanuk, néha – mint a számháború jelenetében – még értelmük sem, információtartalomban viszont alig adnak hozzá a többihez, a szóba kerülő, egyébként fontos témák itt kifejtetlenek maradnak, ráadásul így a személyes jelleg oltárán feláldozzák az igazán tág kontextust is.

Különös film lett emiatt a *Visszatérés Epipóba*: talán nem pont ott és nem pont úgy hat, ahol várnánk tőle; nem primer szintje, csak második rétege működik – az viszont jól.

VISSZATÉRÉS EPIPÓBA – magyar dokumentumfilm, 2020. Rendezte és írta: **Oláh Judit**. Kép: **Gyuricza Máttyás**. Zene: **Asher Goldschmidt**. Vágó: **Sass Péter**. Szereplők: **Oláh Judit, Miklósi Gábor, Kovács Mihály, Konyor Sylvia, Oláh Gábor**. Gyártó: **HBO / Campfilm**. Forgalmazó: **HBO**. 84 perc.